

УДК 343.163(477)

**О.В. ГЛУХОВЕРЯ**, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

## ПРАВОВА ПРИРОДА ЗАОХОЧЕНЬ В ОРГАНАХ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

*Ключові слова:* метод управління, заохочення, органи прокуратури

В умовах наближення здійснення державного регулювання в Україні до міжнародних стандартів та подальшої реалізації заходів з реформування органів прокуратури, особливо значення набуває удосконалення механізму забезпечення публічно-правових інтересів, зміни форм реалізації владних повноважень органами прокуратури, які мають ґрунтуватися на дотриманні принципу верховенства права, на розумінні пріоритету загальнолюдських цінностей над державними.

Використання державою соціальних засобів дає можливість цілеспрямовано розвивати й удосконалювати галузеву та функціональну сфери, а також той чи інший напрям діяльності публічної адміністрації, що спрямований на реалізацію публічно-правових цінностей. Водночас існують засоби, що призначені та використовуються для покращення виконання адміністративно-правових та громадських обов'язків. Одним із таких адміністративно-правових засобів є заохочення, яке дає поштовх на творчу соціально корисну поведінку як всіх державних службовців, так і працівників органів прокуратури [1, с.1].

У зв'язку з тим, що державні службовці органів прокуратури виконують дуже важливі завдання, передбачені Законом України «Про прокуратуру» [2], тому заохочення є дуже важливими засобами впливу, які спрямовані на розширення використання позитивних стимулів в діяльності працівників органів прокуратури, спрямовані на підвищення соціальної активності працівників і стимулювання їх суспільно корисної поведінки

Дослідження теоретичних засад заохочень в органах прокуратури має важливе теоретичне та практичне значення, адже в умовах реформування органів прокуратури поряд із систематизацією та впорядкуванням заходів заохочення, що застосовуються в органах прокуратури, потребує вдосконалення і правове регулювання їх застосування.

В сучасних наукових дослідженнях з юридичних наук проблеми правового статусу органів прокуратури, вдосконалення її діяльності були предметом наукових досліджень О.В. Анпілогова, М.М. Бурбики, В.В. Долежана, М.Ю. Івчука, Т.В. Корнякової, Т.Є. Мироненко, А.В. Пшонки, М.О. Потєбенька, І.Б. Протаса, Є.М. Поповича, В.В. Сухоноса, Г.П. Середи, П.В. Шумського, В.В. Шуби, М.К. Якимчука та інших науковців. Однак, незважаючи на вагомий внесок цих науковців у поліпшення науково-теоретичної бази функціонування органів прокуратури, низка важливих питань ще потребує свого вирішення. До них, зокрема, належать проблеми сутності та змісту заохочень в органах прокуратури, дослідження чого є метою статті.

Таким чином, актуальність теми визначається не тільки недостатнім теоретичним опрацюванням правової природи заохочень в органах прокуратури, так і практичною потребою – покращенням правового регулювання застосування цих заходів, що є метою статті. Її новизна полягає в науковому аналізі змісту заохочень в органах прокуратури та авторському визначенню цього поняття.

Поряд із переконанням і примусом, заохочення називають у числі до методів публічного адміністрування [3], методів здійснення державної влади [4, с.12], методів правового впливу на суспільні відносини [5, с.10]. Сьогодні цілком обґрунтованим є твердження про те, що заохочення має самостійну цінність як ефективний юридичний засіб.

Так, В.Б. Авер'янов наголошує, що заохочення – це публічне визнання заслуг юридичної і фізичної особи у виконанні адміністративно-правових або громадських обов'язків [6, с.87]. Цю думку підтримують В.К. Колпа-

ков та О.В. Кузьменко [7, с.51]. С.В. Ківалов дещо по-іншому розглядає зміст заохочення. Так, він вважає, що заохочення – це такий спосіб впливу, який через інтереси, свідомість направляє волю людей на здійснення корисних, з погляду суб'єкта публічного адміністрування, дій [8, с.196]. О.Г. Стрельченко трактує термін «адміністративно-правове заохочення» як засіб впливу, який через інтереси та свідомість спрямовує волю людей на здійснення корисних, з погляду суб'єкта публічного адміністрування, діянь. Заохочувальний вплив застосовується за результатами виконаної справи [9, с.30].

Отже, в науковій літературі склалося два підходи до розуміння змісту заохочення, одні пропонують вважати заохоченням лише той засіб державного схвалення, який встановлюється, а потім застосовується за заслуги (відзнаки). Інші вчені, погляди яких ми підтримуємо, відносять заохочення до методів управління і відносять заохочення до однієї видової групи з переконанням і примусом. Заохочення, на нашу думку, це метод, сутність якого полягає у стимулюванні особи як можна краще виконувати свої обов'язки.

Загальними критеріями оцінки роботи всіх категорій працівників органів прокуратури є сумлінне виконання службових обов'язків, завдань і доручень керівників прокуратури, неухильне дотримання трудової та службової дисципліни. Тому для покращення якості діяльності працівників органів прокуратури законодавством передбачено систему заохочень

Заохочувальний метод виражається в різноманітних заохочувальних нормах і особливо широко застосовується при регулюванні трудових або службових відносин. Конкретного втілення заохочувальний метод набуває у встановленні різноманітних заохочувальних заходів матеріального й морального характеру.

Правове регулювання застосування заохочень в органах прокуратури передбачено у Дисциплінарному статуті прокуратури України від 06.11.1991 р. Так, у ст.4 зазначено, що прокурорсько-слідчі працівники, а також працівники навчальних, наукових та інших

установ прокуратури заохочуються за сумлінне і зразкове виконання службових обов'язків, ініціативу та оперативність у роботі [10].

Статутом також встановлено й види заходів заохочення, які застосовуються в органах прокуратури. Такими заходами є:

- 1) подяка;
- 2) грошова премія;
- 3) подарунок;
- 4) цінний подарунок;
- 5) дострокове присвоєння класного чину або підвищення в класному чині;
- 6) нагородження нагрудним знаком «Почесний працівник прокуратури України».

За особливі заслуги в роботі працівники прокуратури можуть бути представлені до нагородження державними нагородами і присвоєння почесного звання «Заслужений юрист України».

В органах прокуратури також передбачено такий захід заохочення працівників, як преміювання. Воно проводиться відповідно до наказу Міністерства праці України від 02.10.1996 р. № 77, а також наказу Генерального прокурора України від 20.03.2006 р. № 623ц [11].

Аналіз змісту вищенаведених правових актів дозволяє зробити висновок, що застосування заохочень в органах прокуратури спрямовано на активацію у працівників органів прокуратури суспільно-корисних конкретних дій і отримання матеріального і морального схвалення, тоді як завдяки застосуванню, наприклад переконання, у свідомості особи формується звичка добровільного виконання встановленої поведінки. Спосіб впливу заохочень в органах прокуратури будується так, що особа не зобов'язується, а стимулюється до кращого виконання завдань, які стоять перед органами прокуратури.

На відміну від методу примусу, пов'язаного з безпосереднім владним впливом на об'єкт управління, заохочувальний метод засновано на бажанні особи поліпшити своє становище, отримати будь-яку винагороду чи благо. За допомогою заохочень у відповідних осіб формується певна свідомість, звичка до-

бровільного виконання встановленої поведінки. Іншими словами, спосіб впливу зазначеного методу будується так, що особа не зобов'язується, а стимулюється до досягнення корисного для суспільства і держави результату.

Таким чином відмінність примусових методів впливу від заохочень полягає у цільовій спрямованості при конкретному застосуванні того чи іншого засобу впливу.

Як методу діяльності публічної влади, заохоченню притаманні такі ознаки:

- фактичною підставою для застосування заохочення є заслуга, діяння, позитивно оцінювані суб'єктами управління (влади);
- заохочення пов'язане з оцінкою вже (існуючих) зроблених діянь та є складовою частиною державного контролю;
- персоніфікація, що застосовується відносно індивідуальних або колективних суб'єктів;
- заохочення врегульоване правом, зазвичай реалізується у формі правозастосування;
- заохочення побічно впливає на волю заохочувального, спонукаючи його до дій [9, с.31].

Аналіз законодавства, що регулює застосування заохочень в органах прокуратури дозволяє зробити висновок, що застосування таких його видів як подяка; грошова премія; подарунок; цінний подарунок; дострокове присвоєння класного чину або підвищення в класному чині; нагородження нагрудним знаком «Почесний працівник прокуратури України», грошова премія належать до правових засобів заохочень. Як ми бачимо, ці види заохочень, які застосовуються в органах прокуратури можуть бути як моральними (подяка), матеріальними (грошова премія, подарунок) так і статусними (дострокове присвоєння класного чину або підвищення у класному чині).

Крім правових видів заохочень в органах прокуратури використовуються й заохочення морального змісту, які не врегульовані нормами права. Моральні заохочення не правового змісту, як правило, застосовуються керівниками органів прокуратури. Вони спрямовані на встановлення й укріплення співпраці між керівником і підлеглим, на створення сприят-

ливої атмосфери у колективі та взаєморозуміння. Такі заохочення складаються у середині колективу.

Таким чином, заохочення в органах прокуратури – це такі засоби впливу, за допомогою яких, через інтереси та свідомість волі працівників органів прокуратури сумлінно, якісно та добросовісно виконуються ними покладені на них обов'язки.

Заохочення в органах прокуратури виражається у додаткових матеріальних або моральних благах, які надаються в наслідок суспільної позитивної оцінки діяльності працівника органу прокуратури. Заохочення в органах прокуратури спрямовані на стимулювання позитивної поведінки працівника органу прокуратури, на сумлінне виконання ним своїх службових обов'язків. Водночас привілеї не можуть цього зробити. Варто підтримати О.Г. Стрельченко, яка пише, що «привілеї «спорідненості» або «крові» особливо тоді, коли вони явно не заслужені, здатні породити заздрість, ненависть, презирство – що завгодно, але вони ніколи не зможуть сприяти досягненню іншою людиною вищих результатів діяльності. Незаслужені привілеї завдають значного збитку суспільній свідомості, як, утім, і незаслужені заохочення».

Підводячи підсумок вищевикладеному, можна зазначити, що заохочення в органах прокуратури – це такі засоби впливу, за допомогою яких, через інтереси та свідомість волі працівників органів прокуратури, досягається сумлінне виконання ними службових обов'язків.

За допомогою заохочень в органах прокуратури формується правомірна поведінка їх працівників, забезпечується мотивація правомірної поведінки, досягається якісне виконання завдань, покладених на органами прокуратури, добросовісне виконання службових обов'язків працівниками органів прокуратури.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Чернецький Є. Є. Публічне адміністрування заохочення: дис. ... кандидата юрид.

наук : 12.00.07 / Чернецький Євген Євгенович. – К., 2011. – 223 с.

2. Закон України «Про прокуратуру» : від 11.12.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.

3. Горшенев В. М. Способы и организационные формы правового регулирования в советском обществе / Горшенев В. М. – М. : Юрид. лит., 1972. – 256 с.

4. Теория юридического процесса / под ред. В. М. Горшенева. – Х., 1985. – 290 с.

5. Туманов Г. А. Человеческий фактор государственного управления / Г. А. Туманов // Советское государство и право. – 1986. – № 10. – С. 8–12.

6. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Ін-Юре, 2002. – 668 с.

7. Колпаков В. К. Адміністративне право

України / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.

8. Административное право Украины : учебник / под общ. ред. С. В. Кивалова. – Х. : Одиссей, 2004. – 880 с.

9. Стрельченко О. Г. Заохочення як метод управління у сфері охорони здоров'я: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Стрельченко Оксана Григорівна. – К., 2008. – 251 с.

10. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України» : від 06.11.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1796-12>.

11. Наказ Генерального прокурора України «Положення про преміювання працівників органів прокуратури України» : від 20.03.2006 р., № 623ц [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?\\_m=publications&\\_t=rec&id=94103](http://www.gp.gov.ua/ua/iopd.html?_m=publications&_t=rec&id=94103).

*Глуховець О. В. Правова природа заохочень в органах прокуратури України / О. В. Глуховець // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 119–122 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP\\_index.htm\\_2013\\_3\\_22.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_22.pdf)*

Розкривається зміст, призначення та особливості правового регулювання заохочень в органах прокуратури. Робиться висновок, що заохочення в органах прокуратури – це такі засоби впливу, за допомогою яких, через інтереси та свідомість волі працівників органів прокуратури, досягається сумлінне виконання ними службових обов'язків.

\*\*\*

*Глуховець А.В. Правовая природа поощрений в органах прокуратуры Украины*

Раскрывается содержание, назначение и особенности правового регулирования поощрений в органах прокуратуры. Делается вывод, что поощрение в органах прокуратуры – это такие средства воздействия, с помощью которых, через интересы и сознание воли работников органов прокуратуры, достигается добросовестное выполнение ими служебных обязанностей.

\*\*\*

*Gluhoverya A.V. Legal Nature of Encouragements is in the Organs of Office of Public Prosecutor of Ukraine*

Maintenance, setting and features of the legal adjusting of encouragements, opens up in the organs of office of public prosecutor. Drawn conclusion, that encouragement in the organs of office of public prosecutor is such facilities of influence, by means of that, through interests and consciousness of will of workers of organs of office of public prosecutor, conscientious implementation is arrived at by them official duties.